

प्राक्शास्त्री
द्वितीय वर्ष, चतुर्थ सत्रार्द्ध

पठ्यांश – ०२
(Course – 02)

शास्त्रपरिचयः – व्याकरणम्

अध्ययनांक - 2
Total Credits-02)

प्रथमः पाठः

१. व्याकरणशास्त्रस्य परिचयः क्रेडिट – १ (१६ घण्टाः)	
१ व्याकरणशास्त्रस्य प्रयोजनम् इतिहासश्च	व्याकरणपदार्थविज्ञानम्
	1. व्याकरणस्य व्युत्पत्तिः
	2. लक्ष्यलक्षणे व्याकरणम्
	3. सूत्रं व्याकरणम्
	व्याकरणशास्त्रस्य प्रयोजनानि
	4. लौकिकप्रयोजनानि (यद्यपि बहुना..)
	5. वैदिकप्रयोजनानि (रक्षादीनि)
	व्याकरणशास्त्रस्य परम्परा
	१. ब्रह्मसम्प्रदायः (ब्रह्मा, बृहस्पतिः, इन्द्रः, भारद्वाजः)
	२. शिवः, त्रिमुनिपरिचयः
	३. व्याकरणभेदाः
	४. प्राचीनपरम्परा (काशिकादिक्रमेण अध्ययनम्)
	५. नव्यपरम्परा (कौमुदीक्रमेण अध्ययनम्)
	२ सूत्र-वार्तिक-भाष्यलक्षणानि, व्याकरणशास्त्रस्य प्राचीनप्रमुखग्रन्थानां परिचयश्च
२. सूत्रभेदाः।	
३. वार्तिकलक्षणम्।	
४. भाष्यलक्षणम्	
५. अष्टाध्यायी।	
६. महाभाष्यम्।	

		७. काशिका।
	व्याकरणशास्त्रस्य नव्यप्रमुखग्रन्थानां परिचयः	१. लघुसिद्धान्तकौमुदी।
		२. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी।
		३. प्रौढमनोरमा।
		४. लघुशब्देन्दुशेखरः।
		५. वाक्यपदीयम्।
		६. वैयाकरणभूषणसारः।
		७. परमलघुमञ्जूषा।

२. प्रक्रियाबोधः क्रेडिट - १ (16 घण्टाः)		
१	संज्ञापरिचयः	1. माहेश्वरसूत्राणि
		2. इत्सञ्ज्ञा
		3. लोपः
		4. प्रत्याहाराः
		5. उच्चारणस्थानानि
		6. आभ्यन्तर-बाह्ययत्नविवेकः
		7. वर्णभेदः (ह्रस्वादिभेदाः)
		8. सञ्ज्ञासूत्राणि (सवर्णसञ्ज्ञा, पदसञ्ज्ञा, संयोगसञ्ज्ञा, संहितासञ्ज्ञा, सवर्णग्राहकसञ्ज्ञा)
२	स्त्रीप्रत्ययाः	9. पुंस्त्वादिलिङ्गलक्षणम्।
		10. टाप्-प्रत्ययः।
		11. डाप्-प्रत्ययः।
		12. चाप्-प्रत्ययः।
		13. डीप्-प्रत्ययः।
		14. डीष्-प्रत्ययः।
		15. डीन्-प्रत्ययः।
		16. ति-प्रत्ययः।

द्वितीयः पाठः

३	सुप्-प्रत्यायानां तिङ्-प्रत्ययानां च परिचयः	१.	प्रातिपदिकपरिचयः
		२.	प्रातिपदिकाधिकारपरिचयः
		३.	सुप्-प्रत्ययाः
		४.	सुपाम् एकवचनादिसञ्ज्ञाः
		५.	सुपाम् प्रथमादिसञ्ज्ञाः
		६.	सुप्-प्रत्ययानाम् अर्थाः
		७.	धातुपरिचयः (सकर्मक-अकर्मकभेदसहितः)
		८.	धात्वधिकारपरिचयः
		९.	तिङ्-प्रत्ययाः
		१०.	आत्मनेपद-परस्मैपद-परिचयः
		११.	तिङाम् प्रथमपुरुषादिसञ्ज्ञाः
		१२.	तिङाम् एकवचनादिसञ्ज्ञाः
		१३.	तिङ्-प्रत्ययानाम् अर्थाः
			कृत्-तद्धित-प्रत्ययानां परिचयः
२.	तव्य-तव्यत्-अनीयर्-यत्-क्यप्-ण्यत्-प्रत्ययानां परिचयः।		
३.	कृत्-प्रत्ययस्य स्वरूपम्		
४.	ण्वुल्-तृच्-क-क्त-क्तवतु-क्त्वा-तुमुन्- प्रत्ययानां परिचयः।		
५.	तद्धितप्रत्ययपरिचयः		
६.	गोत्रलक्षणम्		
७.	युवलक्षणम्		
८.	अपत्यार्थक-अण्-प्रत्ययपरिचयः		
९.	अपत्यार्थक-इञ्-प्रत्ययपरिचयः		
१०.	शैषिक-अण्-प्रत्ययपरिचयः		
११.	शैषिक-छ-प्रत्ययपरिचयः		
१२.	मतुप्-प्रत्ययपरिचयः		
१३.	इनि-प्रत्ययपरिचयः		